

~~logħra ta' Gerusalem biex jara l-qabar. Qal li dak kien qabar Lhudi li wara bdew jidfau fih l-Insara. Li kien ilu mitluq, mill-anqas, elf u hames mitt sena!~~

~~* * *~~

~~Drabi kont immur, nidhol fil-qabar wahdi, noqghod nara l-ghadam u nahseb. Il-qiegh tal-fran jew *kokim*, kien milksi b'ghabra ratba, donnha nuhhala rqiqa jew irmied. Kien it-trab tal-igisma tal-mejtin. "Kemmlu qub hawn f'din il-ghabra," kont nghid wahdi; "qlub li habbew u bagħdu, li hassew ferh u niket... u issa kollox għadda... u ilu li għadda elf u hames mitt sena! Kemm għajnejn hawn f'dan it-trab, li drabi xegħlu bid-dawl tal-ferh u drabi xxarribu bid-dmugħ tan-niket! U issa kollox intemm! Dan il-ghadam kien nies, hajjin, bħal ma jiena hajj jien issa. Jekk kienu rġiel, kemm hartu u għaż-
qu, zerġhu u hasdu, f'dan ir-raba! Jekk kienu nisa, kemm il-darba niżlu u telgħu ma' dill-mogħdija biex igħibu l-ilma mill-bir li hawn għol-wied!~~

~~Hbieb tiegħi u buti," kont ngħidilhom, "x-vendetta għamlet minnkom in-natura! Għaxtu hamsin... jew sittin... jew sebgħin sena, u issa ilkom mejtin elf u hames mitt sena!"~~

~~U għet li kont nibda nibki. Nibki ilhom u nibki lil-nifsi, għax naf li dak u għaddew minnu huma, u li jinsabu fin issa, għad irrid ngħaddi minnu u nkun masab fih, jien! Imsej-kna, ahna, in-nies tad-din!~~

~~* * *~~

~~X'jismek, xbin: tiftakar meta miet ir-Re Gorg VI f'it snin ilu? Il-ghada li miet ir-Re, għamel taħdita fuq Churchill. Fost hwejjegħ ohra qal li r-Re "kien miexi id f'id mal-Mewt, u l-Mewt għet haditu bħal habiba." Hekk jehtiegħ li nkunu ahna. Nimxu dejjem id f'id mal-Mewt. Nahsbu dejjem fiha. Kull ma nagħmlu, inqis u niżnuh qabel bil-qies u fil-mizien tal-Mewt. Biex meta tiġi, ngħidulha "Merħa bik! Hawn ahna." U bil-wasla tagħha ma ninħasdux.~~

~~ELSIE.~~

LI MA KIENUX IL-FRANĠISKANI

Meta Kostantinu bin Santa Liena, ra x-xemx toħroġ ir-raġġi għamla ta' Salib minn wara shaba, ha din id-dehra bi twissija minn Alla; u bl-egħliema tas-Salib rebah u sar Imperatur. Wara giegħel li d-Djiena Nisranija ssir id-Djiena ta' l-Imperu Ruman, fejn kien jaħkem huwa.

Il-Palestina wkoll kienet taħt l-Imperu Ruman u n-nies ta' hemm ukoll fil-kotra saru Nsara. Għal habta tas-sena 320 Santa Liena, għad li xiha ta' 64 sena, marret hi nfisha l-Palestina u bniet knejjes fuq l-Imkejjen Imqaddsa u għaniethom bil-gid. Imma fis-sena 614, harrieb aħrax mill-

Persja, jismu Kosroas, habat għall-Palestina u għeleb lir-Rumani u qatel wisq Qassisin u Rhieb. Haraq u ġarraf il-knejjes kollha barra minn ta' Betlehem; karkar lejn il-Persja eluf ta' lsiera fosthom 3,000 subien u bniet zġhar. Għaddew 24 sena u reġġu habtu għall-Palestina l-Misilmin. U dawn ma kienux horox wisq ma' l-Insara, imma fis-sena 1000 sar sultan wieħed Mislem, mignun, jismu Hakem, li mgiegħel minn xi Lhud, kisser sal-blat il-Qabar ta' Kristu u ġarraf kemm knejjes kienu nbnew. Imbagħad bdew dawkl il-gwerer tas-Salibin, jew bit-Taljan "Crociati", meta

l-Insara ta' l-Ewropa riedu jehilsu l-Art Imqaddsa minn idejn il-Misilmin. Fis-sena 1099 Goffredu ta' Buljon rebaħ lil Gerusalem, u l-Palestina reġghet żeghdet bir-Rhieb u l-Qassisin. Imma fis-sena 1187 gie wiehed Għarbi, Saleh id-Din, u gheleb lill-Insara u keccihom, u r-Rhieb u l-Qassisin telqu magħhom ukoll.

Dak iż-żmien fl-Italja deher San Frangisk, li ġabar miegħu xi żgħażaġ u sejjes l-Ordni Frangiskan. Mar Gerusalem fl-1219 u daħal fiha bil-kelma t-tajba. Indehes fiċ-Cenaklu u l-Qabar ta' Kristu u rawwam ir-Rhieb ta' l-Ordni tiegħu hemm, li baqgħu wehedhom, Rhieb Kattoliċi, sas-sena 1830, u għadhom hemm sal-lum.

Issa wiehed jahseb: x'kien isir mill-Imkejjen Imqaddsa kieku l-Frangiskani ma dahlux il-Palestina? X'kien isir mill-Qabar ta' Kristu, mill-Għar

ta' Betlehem u mid-Dar tal-Madonna f'Nazaret, mitluqa fidejn, il-Misilmin? Kienu jagħmluhom knejjes tagħhom (bħaċ-Cenaklu u San Gwann ta' Ramla u oħrajn) jew jagħtuhom lill-Griegi, minghajr ebda tama li jerrgħu jiġu f'idejn in-Nisranin!

Kemm mela għandna nibqgħu nafuhom lill-Frangiskani, li għal seba' mitt sena, bil-hlewwa ta' kliemhom u bl-ebusija ta' rashom, żammew l-Imkejjen Imqaddsa għall-Insara! U kemm għandna nafuhom lill-qlubija li wrew, li qaġdu għall-ġuħ, ħabs, tgħajjir u swat, u bosta drabi, mewt, imma le ma tqanqlu minn imkienhom! Kemm il-darba l-Art Imqaddsa li x-xarbet bid-Demm tal-Haruf bla Tebgha, ixxarbet mill-ġdid bid-demm tar-Rhieb Frangiskani maqtulin mill-Misilmin!

FRA MIKIEL.

~~NERIKU T-TIENI~~ ~~SULTAN TA' ĊIPRU~~

~~Żgur li m'hawn hadd fi Ġżiritna li ma semax b'Ċipru. Il-lum li sem ta' dil-ġżira fil-ivant tal-Baħar Mediteran, hu f'haq kulhadd, iżda ftit mill-qarrejja forsi jafu li Ċipru tagħmel sehem mill-Missjoni ta' l-Art Imqaddsa. Il-Ġżira ta' Ċipru għandha grajja qadima bosta. Għall-ħabta tas-sena 2,000 Q.K., il-Feniċi kienu bdew iġhammruha u ħafna wara, il-Griegi bdew iġu minn pajjiżhom biex joqgħodu Ċipru. Il-Ġżira waqgħet ukoll taħt idejn l-Eġizzjani, u fis-sena 525 Q.K., is-sultan tal-Persja ħatafha taħt idejha. Wara r-rebha ta' Irsus, Xandru l-Kbir għaqqadha mas-Saltna tal-Macedonja, iżda kif miet hu waqgħet f'idejn Ptolomejus ta' l-Eġittu. Fis-sena 58 Q.K. saret provincja Rumana.~~

~~Il-Ġżira kienet minn ta' l-ewwel li haddnet id Din Nisrani, u naqraw fil-Kotba tar-Rabta l-Ġdida li San Pawl, San Barnaba u San Mark marru Ċipru biex ixandru t-Tagħlim ta' Ġesù. Bejn is-snin 644-975 W.K., il-Għarab ħabtu kemm il-darba għall-Ġżira u ħarbtuha. Mis-sena 1195 sa l-1487 W.K., meta waqgħet taħt ir-Repubblika ta' Venezia, Ċipru kienet immexxiya u maħkuma mill-familja ta' Guy de Lusignan li kien kiseb il-Ġżira minn għand Richard I. Dan Richard I kien ħakimha hu u sejjer għat-Tielet Kruċjata.~~

~~Dorna dawra qasira mal-grajja ta' Ċipru għaliex il-Beatu Neriku II kien wiehed minn tal-familja ta' Lusignan. Sa hawn mela fuq il-grajja mqallba~~